



3) Əski Kabinə vaxtında bütün idarələrdə olan xəyanətləri aşkar edib, xain və möhtəkirləri təhti-mühakiməyə vermək.

4) Hökumət idarə və müəssisələri-ni türkləşdirmək.

Qərər, bu dörd maddəni yeni Kabinə ifa və icra etməyə ibtidar edərsə [təşəbbüs edərsə], əhalinin hüsn-təvəccöhünü qazanacağına əminiz.

Azərbaycan Cümhuriyyəti Azəri türklərin cümhuriyyəti deməkdir. O Azəri türklər ki, hər bir məfhumu ifadə edəcək gözəl lisanı, ədəbiyyatı vardır. Fəqət [hangil] idarəyə girsək, hangi ziyalı ilə qonuşsaq, rus yazısı görməyə, rus əlfazı [kəlmələri] eşitməyə məcbur oluruq. Hətta türkcə verilən bir ərzihəlin rusçaya tərcümə edilməsi lüzumunu dərmian edən [meydana atan] türk nazirini hekayə edirlər.

Yeni təşkil edilməkdə olan Kabinə daxilində rus və erməni nazirləri bulunmalı, fəqət fəvqədə məzkur [yuxarıda deyilən] maddələrin yerinə yetirilməsi üçün bunlar hər halda Kabinəyə “bezpirtvel” [portfelsiz] surətdə iştirak etməlidirlər.

İngilislər həməvaxt [hər zaman] “sizin indiki və gələcək səadətiniz bizim iradəmizə bağlıdır” deyirlər. Bunu qismən ancaq indi təsdiq etməmizlə bərabər, biz de deyirik: “30 milyon ingilislər təhti-idarələrində hesab etdikləri 150 milyondan fəzlə müsəlmanların məhəbbətini kəndilərinə cəlb etsələr, onların diləklərini yerinə yetirsələr faydadan xali [faydasız] olmaz zənnindəyiz.”

Ona görə, istiqlalıyyətlərini bizimlə bir vaxtda elan edən qonşumuz gürcülər və ermənilərə təklif etməyən bir şeyi, əhalisi türk, eyni zamanda islam olan Azər-

baycan Cümhuriyyətinə də təklif etməz. Təklif etmiş olsa, bir o qədər israr göstərməz. Gürcüstan və Ermənistan kabinələrində lüzum görülməyən bir şey, bizim Kabinəmizdə də gərək görülməsin.

Təkrar deyirik, Müttəfiqlərin etdikləri təklif bizi düşmən təqdimi ilə tanıdığı bir vaxtda vaqə olmuşdur. İndi öylə təkliflər edilməz. Son həftələrdə Müttəfiqlər komandanının hökumətimiz ilə olan hüsn-müamiləsindən böylə təkliflərdə israr göstərilməyəcəyinə əminiz.

Cümhuriyyətimiz daxilində xristian 15-18 faiz olduğu halda, Parlamanımızın üçdə biri xristiandır. Biz bundan ənsəmi-mülqəlb [səmimi qəlbədən] razıyıq. Çünki, məqsədimiz demokratiya əsası üzrə bir cümhuriyyət təsis etmək və bunu da bilfeil [əməli olaraq] göstərməkdir. Bu məqsədə məbni [əsasən] Kabinəmizdə də rus, erməni millətlərinin iştirakını tələb edirik. Fəqət idarələrimizin əlan [indi] milliləşməsinə mane olmayan bir təriq [yol] ilə iştirak etmələrini istəyirik. Bu da yuxarıda ərz etdiyim kimi ancaq “partvelsiz” iştirak etməklə ola bilər. Ruslar, ermənilər dəxi buna razı olar ümidindəyiz.

Nəzarətin [nazirliyin] ədədi dəxi hər halda səkkizdən ziyadə olmamalı. Şəxs üçün Nəzarətləri artırmaq deyil, Nəzarət üçün şəxsi axtarmaq əsasını göz önündə tutmalı. Səkkizdən ziyadə olmamaq əsası qəbul edilərsə, erməni və rusalardan biri kifayət edər.

Biz də bir kərə mövcudiyətimizi bildirəlim. Dilsiz deyil dilli, ədəbiyyatlı, istedadlı və həssas bir millət olduğumuzu göstərəlim.

*Bayram Niyazi Kiçikxanlı*

### QAÇQINLARA ƏRZAQMI, SƏNƏTMİ?

Qarabağdan Məclisi-Məbusan sədri naminə göndərilmiş teleqramında Səfərov cənabları yazır ki, ərzaq şeylərinin məccani [pulsuz] paylanması qaçqınların əxlaqını fəna bir hala salmışdır. “Vaxta ki, hökumət verir nə üçün almayaq” deyər yüzlərcə bədəni salamat müftəxorlar xeyriyə idarəsi ətrafına toplaşib özlərinə məccanən [pulsuz] xörək və libas tələb edirlər.

İştə, qaş qayırlarkən göz çıxarılır! Möhtaclara imdad əvəzinə, bir dəstə müftəxor güruhu tərbiyələyir ki, buna yevropalılar “parazitizm” deyirlər. Parazitizm bundan ibarətdir ki, nəbatat arasında bəzi müftəxor otlar vardır. Bunlar torpaq üzərində yaşamayıb bəzi ağacların qabığında məskən salırlar. Ağacın rüşəsi [kökü] ənvai zəhmətlə torpaqdan xörək hasil edir. Müftəxor otlar (parazitlər) heç bir zəhmət çəkməyərək ağacın xörəyinə şərik olur, müftəcə bəslənir. Bir neçə ildən sonra ağac bu iki nəfsi [iki canı] – həm özünü və həm də paraziti bəsləməkdən aciz qalır, yorulur, zəifləşir və axırda da quruyub tələf olur. Hərgah bu parazitlər ağaca ariz olmasaydı [sonradan meydana çıxıb ağaca yapışmasaydı], yəqin ki, biçərə ağac uzun müddətlərcə ömür sürəcəkdə.

Parazitlik yaxud bizim təbircə özge kisəsindən yemək adəti, nəbatat arasında olduğu kimi heyvanat və ələlxusus bəni-növi-bəşər arasında da mövcuddur. Fərz edəlim ki, beş əzalı [üzvlü] bir ailənin ancaq bir rəisi çörək qazanır, xörək tədarük edə bilir. Qalan dörd nəfəri isə müftəxor olaraq rəisin mədaxili ilə ya-

şayırlar. Biçərə rəis beş nəfərin xörəyini hasil etmək üçün beş dəfə də artıq çalışmalıdır. Odur ki, bu dərəcədə fəvqələdə zəhmətə bədən tab gətirməyib, gündəndən əriyir, sısqalaşır və günlərin birində də fəvət olub, sair üzvlərin də pərişanlılığına bais olur.

Bir dudman [nəsil; ailə] ki, onun qismicə əzəmi [çox hissəsi] əlinin zəhməti ilə yaşaya, o dudmanın əsası qərinələrcə pozulmaz. Bərəks [əksinə], bir familiya ki, onun müftəxoru çox ola, o familiyanın da ömrü çox uzun çəkməz. Bu cəhətdən dünyada ən məsud bir millət varsa, o da yəhudi millətidir. Yəhudi ailələrində müftəxor üzv tapılmaz. Uşaqdan böyüyə qədər, hətta arvadlar da iş dalınca gedərlər, zəhmətkeşliyi çox sevelər. Odur ki, aralarında sailləri [dilənçiləri], ianəyə möhtacları çox az olur və bəlkə də heç olmaz.

Müftəxorluq bir mərəzdir ki, əhalinin cəhaləti bununla ölçülür. Müftəxorluq artıqca tənəzzül və əskildikcə də tərəqqi əlaməti və aşkar dəlilləridir.

Söz yoxdur ki, sağlam bədənə malik olmayan şikəst və əlil şəxslər müftəxorlardan məhsub [hesab] olmazlar. Bunlar müstəhəqqən [haqlı olaraq] ianəyə möhtac biçərələrdir ki, millətin nəzəri müdam bunların üstündə gərək olsun. Burada müftəxorlardan məqsəd o şəxslərdir ki, əzayi-bədəni [bədəninin orqanları] salamat olduğu halda işə getməzlər, özgənin hesabına yaşayarlər.

Şərqə doğru getdikcə müftəxorların ədədi artır, qərbə doğru əskilir. Səbəbi isə qərbdə mədəni və şərqdə avam millətlər yaşayırlər. Millət avam olduqca, müftəxoru da çox olur.

Qərb əhli müftəxorluğu cinayət züm-

rəsinə daxil edərək parazitlərə də çox alçaq bir nəzərlə baxırlar. Odur ki, onların arasında salamat bədənli müftəxor sinifi olmaz. Zətən hökumətləri də böylə sinifin yaradışına müsaidə göstərməzlər. Çünki, anlamışlar ki, hər bir cinayətin ümümlüfəsadı [anası; mənbəyi] həmin bu müftəxorluqdur.

Müftəxorun pərəstarı [qoruyucusu], çövrək verəni fəvət olarsa, sair bir pərəstar axtaracaqdır. Bu da mümkün olmasa oğurluq, quldurluq, qarət və adam öldürmək kimi cinayətlər vasitəsi ilə çörək və güzəran hasil edəcəkdir. İştə, insan uşaqlığından gərək müftəxorluğa adət etməsin. Adət edərsə, tul [uzun] müddətlərcə atasının müftə çörəyini yeyərsə, vəliyyünneməsi [bəsləyəni, vəlineməti] vəfatından sonra naməşru [qanunsuz] hərəkətlərlə adət etdiyi müftəxorluğa davam edəcəkdir. Uşaqlarını məktəbə verməyib, bir sənətə də qoymayan valideyn Allah hüzurunda şəriətə məsul olduğu kimi, millət müqabilində də məsuldur. Zira zəhmətkeş və nafe [faydalı] bir ünsür əvəzinə, millətin asayişini pozan bir müftəxor canı yaradır ki, əhalinin məişətini xələldar edəcəkdir.

Tarix bunu göstərir ki, kəndlilər azad olanadək rus bəylərinin, knyazlarının ixtiyarında bir çox torpaqlar, kəndlər var idi. Əllərini ağdan qaraya vurmayaq hər il kənd əhlindən istədikləri qədər mədaxil alıb, böylərcə müftəxorluğa nəslənbə-nəsl [nəsildən-nəsilə] adətkərdə olmuşdular. Kəndlilər azad olunduqdan sonra müftə mədaxildən məhrum olmuş knyazlar, quldur dəstələri tərtib verib əhalini biri-birinə soydururdular. Qarət olmuş mallar bunların evlərində, anbarlarında

“xakriz” olunurdu [ortaya qoyulub bölünürdü]. Mal sahibləri mallarının kimə qismət olduğunu məxficə öyrənib böyük pullarla geri alırdılar. Quldur bəyzadələrin əlindən əhali təngə gəlmişdi. Müftəxorluq adəti uşaqlıqdan bunların qanlarına, iliklərinə yerimiş idi. Buna hökumət ayrı bir çarə tapmayaraq, knyaz uşaqları üçün xüsusi dvoryanlar məktəbləri açdırdı. Banklardan yüngül faizlə bunlara borc pullar buraxıldı. Otuz-qırx ildən sonra rus bəyzadələri müruri-zamanla [vaxt keçdikcə] mədəniləşib işləmək və zəhmət tərəfdarı oldular.

Atalardan əlavə müftəxorluğun davamına bir də əhalinin özü bais olur. Talan və qarət olunmuş zərərçüdələrə [zərərçəkənlərə] müavinət [köməklik] lazımdır. Lakin bir günün yaxud bir neçə günün məsarifi üçün beş-on manat pul ətası ilə bunların maddi ehtiyacları rəf olunmaz [aradan qaldırıla bilməz]. Bəlkə bu müftəxorluğa doğru atılmış birinci qədəmdir. İnanənin mənbəyini öyrənmiş zərərçüdələr bunun yenə təkrarən edilməsinə ümidvar olaraq bir sənət, bir kəsibkarlıq [iş] dalınca getməzlər. İnanənin ikinci dəfə verilməsinə müvəffəq olarlarsa, əbədən [qətiyyə] zəhmətə yaxın düşməyib, müftəxorluq bəlasına tamamən mübtəla olacaqlar ki, axırı da oğurluq və qarətçiliklə tamamiləcədir. Halbuki, əzayi-bədəni salamat zərərçüdələrə yaxud qaçqınlara bir faydalı məşğuliyyət tapmaq lazımdır ki, onun vasitəsi ilə maddi ehtiyacını rəf edə bilsin.

Əli-qolu sağ bir fəhlə sabiq hökumdarlardan birisinə küçədə rast gələrək ondan bir çörək pulu istəyir. Hökumdar yaxın bir maqazinə gedib bir balta alır.

“Bu, sənə bir günlük deyil, hər günlük çörəkdir” deyə baltanı fəhləyə uzatdı. Fəhlə baltanı götürüb odunçuluğa getdi və onun vasitəsi ilə hər günün ruzisini rahatça qazanırdı.

İştə, Qarabağ qaçqınlarına ərzaq paylamaqla kömək olmaz. Bunun axırkı nəticəsi müftəxorluqdur, yəni öz əlimizlə öz əhalimizi quldurluğa, oğurluğa hazır edirik! Bu sonrakı fənalıqları hökumət ricalı [adamları] düşünüb də salamat qaçqınları bir iş görməyə vadar etsin. Məgər bunlar əsgərlərimiz[in] ehtiyacı üçün şal toxuya bilməzlərmi? Səfərov cənabı demişkən xali [boş] yerləri əkə bilməzlər? Ata-babada bunlar əkinçidirlər. Qoy getsinlər, əkinlə məşğul olsunlar. Əlbəttə, bunlara lazım olan mayehtacı [avadanlığı] hökumət gərək qabaqca hazır etsin. Böylə bir əhəmiyyətli məsələni hökumətlə bahəm Məclisi-Məbusan da gərək başlı-başına buraxmasın: həm ziyarət, həm ticarət!

*Fərhad Ağazadə*

## AZƏRBAYCAN TƏƏSSÜRATIM

Keçən rus müstəbid idarəsi zamanında Rusiyanın müxtəlif məhəllərində [yerlərində] və baxūsus [xüsusilə] Azərbaycan qitəsində yaşayan, millət və vətən duyğusu ilə şöhrət bulan azəri türk qardaşlarımızın varlığını eşidir, iftixar edirdik. Yalnız o qədər. Bundan irəli gedəmməzdik. Çünki, o müstəbid idarənin zalım siyasəti bizi siyasi münasibətdən mən etmiş [siyasi münasibətlərimi qadağan etmiş], iqtisadi, milli irtibatdan [əlaqədən] məh-

rum eyləmişdi. Fəqət bu mümaniətlər [manəələr], bu məhrumiyyətlər bizi əməl [arzu] yolundan alı qoymuşmuydu [məhrum etmişdirmi]? Xayır! Biləks [əksinə] hicran və təhəssürlə [həsərlə] qaynayan, coşan milli duyğularımız daha ziyadə şiddətlənmiş və bizi biri-birimizə daha sıx bağlarla bağlamışdı ki, inqilabı mütəaqib [inqilabdan sonra] vücuda gələn Ümumrusiya Müsəlman syezdləri [qurultayları] iddiamıza şahidi-adil olacaq canlı misallardandır.

Gərək Kırımımızda və gərək türk ünsürü olan yerlərdə inqilabdan bəri zühur edən fəci [faciəvi] vəq'ələr və hələ Azərbaycanadakı Bakı, Gəncə hadisələri, bütün varlığımızı sarsıtmışdı. Gecələri gözü-nə uyqu girməyən az bulunmayırdı. Zira biz o etiqaaddayız ki, böyük bir əksəriyyətlə türk irqindən mütəşəkkil olan bu zəngin qitənin və sakinlərinin istiqbalı [gələcəyi] və eyni zamanda ümum Turan aləminin elmən, iqtisadən [elmi baxımdan, iqtisadi baxımdan] təalisi [ucalması] bu qitə sakinləri olan azəri-türk qardaşlarımızın istiqlalıyyəti-tammələri ilə pək sıx əlaqəddərdir. Bunun üçün əvvəl və axır söyləyəcəyimizdir: hər şeydən əvvəl təmini-istiqlaliyyət olacaqdır.

Yolda gələrkən, səbirsizliklə görmək istədiyimiz bir şey var idi ki, o da Azərbaycan hüduhduna bir an əvvəl yetişib, elani-istiqlal ilə öz müqəddəratını öz əlinə alan hürriyyət və müstəqil qardaşlarımızın məsudıyyəti idi. Buna müvəffəq olduğumuz zaman sevincimizdən ürəklərimiz inbisat, duyğularımız qələyan etmişdi [ürəklərimiz genişlənmiş, fərəhlənmiş, duyğularımız aşib-daşmışdı]. Hələ keçəndə, hürriyyətin ikinci sənəyi-dövriyyəsinə al

və milli bayraqlarla icra edən soqəqlər dolusu məktəb şagirdləri ilə xalq kümələrinin [qələbəliklərinin] ara-sıra hür və müstəqil bir ruhla: “Yaşasın, hürriyyət və istiqlaliyyət!” nidalarını və sonra Parlamentoda rəisi-möhtərəmin hürriyyət və istiqlaliyyət naminə irad etdiyi [söylədiyi] nitqinin təsiri ilə salonu cınladan alqış sədalarını eşitdikcə, iftixarımızdan göz yaşlarımızı zəbt edəmməmişdik. Millətlərin qanları bahasına olan bu hürriyyət və istiqlaliyyətlər qərbdə Paris sülh məsasında o millətlərin lehinə həll olunacağına ümidimiz qəvidir [güclüdür]. Bu babda vaxt-vaxt təzahür edən əmarələr [işarələr] də o ümidi bir qat daha təqviyyə etməkdədir [gücləndirməkdədir].

Cümhuriyyətin gələcəyi haqqındakı təfəkküratımıza [fikirlərimizə] gəlincə, bu pək genişdir. Öylə bir-iki sütun yazı yazmaq bitəcək, tükənəcək şey deyil. Lakin onu xülasə etmək lazım gələrsə, iki kəlimə ilə ifadə edə bilərik. Biri elmən (bilgi cəhəti ilə), digəri iqtisadən (qazanc yolu ilə). Bütün eşitdiyimiz, gördüyümüz mədəni millətlər, məmləkətlər bu iki güclü bina üzərinə qurulmuşlar, dayanmışlardır. Biri mənəvi, digəri maddi sərmayəni təşkil edən bu güclər, əvət, yalnız bunlardır ki, o millətləri, məmləkətləri sahili-sələmətə ulaşırmış, qayeyi-əmələ [arzularının qayəsinə] qovuşdurmuşdur.

Birincisi, bilgi cəhəti ilə dedik. Bilgi mənbələri həpimizə bəllidir ki, məktəb namını daşıyan bilgi ocaqlarıdır. Bu ocaqların ibtidailərindən ta alilərində qədər proqramları həyata əlzmə və onu təmsil edə biləcək ruhi [mənəvi], bədəni [fiziki] bir təlim və tərbiyəni ehtiva etmək iqtizadır [əhatə etməlidir]. Şimdiyə qədər Tu-

ran, İslam aləmi şöylə dursun, ümumiyyətlə, Şərqin məktəbləri teoriyadan, kitabdan çıxıb həyata girməmişdi. Onun üçün də nə səylərindən layiqi ilə istifadə edə bilmişdi, nə də zəkalarından...

Anqlosaksonların təqib etdikləri o məqul [ağlabatan, məntiqli] üsuli-tərbiyə teoriya ilə qarışıq praktik təlim, daha açıqcası fikri-təşəbbüs və ixtirani [təşəbbüs və ixtira fikrini] doğuran üsul bilatərəddüd [tərəddüdsüz] tətbiq ediləcək olarsa, məktəblərdən irəlində basmaqalıb adamlar deyil, fikri-icad və ixtiraya malik mütəşəbbislər yetişdiyini görürük. Əgər buna müvəffəq olunarsa, gələcək nəsil işdə o vaxt həqiqi hakimiyyəti, hakimiyyəti-iqtisadiyyəni əlində tuta bilər. Yoxsa, istiqlal Osmanlı yurdundakı türk qardaşlarımızın halına bənzəyəcəyinə heç şübhə etməz.

Bunları düşünür, yazarkən ağılları kimi bədənləri də sağlam olan ingilis əsgərlərinin xəyalı gözümüz önündə canlandı. Canlandı da lisani-hal ilə: “Bizi millətinizə nümunə olaraq göstəriniz!” dedi. Əvət, bu, nümunə olmağa pək layiqdir. Düşünməli ki, otuz beş milyonluq bir qövüm dənizlərə, qitələrə və oralarda yaşayan üç yüz əlli milyon insanlara hakim olmuşdur. Səbəbi-hakimiyyətləri aldıkları ibtidai, tali [ikinci dərəcəli, ibtidaidən sonrakı], ali tərbiyənin kəndilərinə bəxş etdiyi fikri-icad və təşəbbüs xislətindən başqa bir şey deyildir.

İkincisi qazanc yolu ilə dedik. Bir millət və məmləkətin tərəqqisi, bəqası [əbədiyyəti] onların sərvət və ümrinə [rifahına] bağlıdır dersək, mübaligə etdiyimiz zənn olunmasın. Bu gün hər şey zənginliklə, varlıqla meydana gəldiyi inkar

olunmaz bir həqiqətdir. Milləti zəngin, vətəni məmur [abad] etmək babadan, dədədən qalma köhnə üsullarla deyil, biz şərqiləri istila edə gələn Qərb mədəniyyətinin son təşkilatı, təşkilati-iqtisadiyyəsi ilə müvəffəq olunacağına iman edənlərdəniz.

Azərbaycan sakinləri mədəni, heyvani, nəbati sərvəti-təbiiyyəsi ilə muxtariyyəti-iqtisadiyyəsinə əlinə ala bilərlər. Buna şəkk yox. Əlverir ki, məmləkətin daxili vəsaitində, təşkilati-iqtisadiyyəsinə, əzcümlə [o cümlədən] bir tərəfdən munaqilat və ittisalatını [nəqliyyat və rəbətini] qolaylaşdıracaq qara və su yolları, teleqraflar, telefonlar, digər tərəfdən sənaye-yi-daxiliyyəni inkişafa sövq edəcək himayə üsulları, primlər, subsidiyalar... gərəyi kimi tətbiq edilsin. Bu əməl [niyyət], bu qayə ilə mövqeyi-iqtidara gələn məmləkət mütəfəkkirləri, mütəfənninləri [elm adamları] ilə görüşdüyümüz, təatiyi-əfkarda [fikir alış-verişində] bulduğumuz zaman yuxarıdan aşağı sərd etdiklərimizin [meydana qoyduğumuz fikirlərin] vücudunda gələcəyinə qane olaraq, ümmidi-istiqlal [gələcəyə olan ümid] bir qat daha kəsbi-təqviyyə etdi [gücləndi]. Haqq yarıdımçaları olsun!

*Kırım vəkili: Ədham Feyzi*

## TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

### Vilsonun Fransaya vürudu [gəlişi]

Martın 13-ündə, səhər saat 7-də Vilson Brestə varid olmuşdur. Martın 14-ündə Vilson Parisə gəlib almanlara veri-

ləcək müahidənaməni [sazişi] hazırlamağa başlayacaqdır. Bu müahidənamənin Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] şəraitini [şərtləri] ilə əlaqədar olub-olmadığına şübhə vardır. Əsas etibarını ilə Müttəfiqlər müahidənamə şəraitinə razıdılar. Cəmiyyəti-Əqvam haqqında da həmçinin ixtilaf yoxdur. Vilson Amerikada olduqda Cəmiyyəti-Əqvamın sülh bərpası üçün lazım olduğunu söyləmişsə də, deyildiyinə görə, müvəzzəf [vəzifəli, iş başında olan] şəxslər həman Cəmiyyəti-Əqvam əsasında müahidənamə tərtib etməkdən müşkəlat çəkirlər. Sülh Konfransına verilmiş şərait hələ qəti surətdə baxılıb qurtarmamışsa da, ola bilər ki, Konfransın tərzi-hərəkəti haqqında Parlament məsələsi qaldırılsın. Çox ümid var ki, Vilson, ola bilər ki, İngiltərə, Cəmiyyəti-Əqvamın hələ qurtarmamış müahidənaməsinə sülh müqavilənaməsinə daxil edib, Almaniyayı imza etməyə məcbur etsinlər. Rəsmi dairələrin təsəvvüratına görə, vücudu olmayan Cəmiyyəti-Əqvam şəraitinin təcili ifası ola bilər ki, şiddətli bir surətdə tənqidə məruz olsun.

### Əfqan əmirinin həbsi

Xəbər verirlər ki, Əfqanıstanın yeni əmiri Nəsrulla xan həbs edilmişdir.

### Əfqanıstan əmirinin qətli

Qabaqca xəbər vermiş olduğumuz üzrə, bu yaxınlarda Əfqanıstan əmiri qətl edilmişdir. Bu xüsusda Əfqanıstanın paytaxtı olan Kabildən xəbər verirlər ki, cəbhədə əfqan əmirinə sui-qəsd edilmişdir. Əmir qətl edilmişdir. Bu qətdən məqsədləri məlum olmayan iki nəfər həbs edilmişlərdir.

\* Almaniya təcavüzündən xarabazara dönən yerlər yenidən təmirə başlamışdır. Öylə zənn edirlər ki, bu yaxınlarda Paris ilə Brüksel arasında dəmiryol hə-rəkəti başlanmışdır.

#### **Amerikanın müavinəti**

Brükselə əzimet edən [gedən] heyətin başcısı Huver olaçaqdır. Bu heyət, Almaniyaya ərzaq yetirmək barəsində neməslərlə danışıqda bulunacaqdır. Bundan əlavə, Almaniya ticarət gəmilərinin Müttəfiqlərə təslim edilməsi barəsində danışıq olacaqdır. Huver vəkil edilmişdir ki, Avstriyaya da ərzaq müavinəti [yardımı] etmək üçün Ali Hərbi Şura nəzdində təşəbbüsatda bulunsun.

#### **Almaniyanın tərksilahı**

“Frankfurt” qəzetəsi xəbər verir ki, Almaniya tərksilaha razıdır. Fəqət bu şərtlə ki, tərəfi-müqabil ilə bərabər tərksilah edilsin. Hərgah Müttəfiqlər birtərəfli siyasət işlədib yalnız Almaniyanı tərksilah edərlərsə, o zaman öz qüvvələri ilə uzun müddət Almaniyanı idarə etməlidirlər ki, bu da onlar üçün pək müşkül olaçaqdır. Çünki, Almaniya daxilində ərzaq müşküləti, bolşeviklər təhlükəsi və sairə vardır.

### **SÜLH ƏTRAFINDA**

#### **Yaponiya və Çin**

Sülh Konfransında olan Yaponiya nümayəndələrinin başçısı Sayoken “Peti Parizyen” qəzetəsi müxbirinə məlum etmişdir ki, Yaponiya bəzi imtiyazata müqabil Çindəonu Çin dövlətinə qaytarmaq fikrindədir.

\* Kiçik Asiyadan və Çanaqqaladan ab-lukanın [mühasirənin] qaldırılması İstanbulda böyük məmnuniyyətə səbəb olmuşdur. Hal-hazırda Etılaf [Antanta] dövlətləri ilə ticarət münasibəti başlanmaqdan ötrü ciddi tədbirlər ittixaz edirlər [tədbirlər görürlər].

\* Lloyd Corc qəzetələr müxəbirindən [müxbirlərindən] biri ilə müsahibə edərkən demişdir ki, Almaniya qəti surətdə sülh əqdnaməsini [müqaviləsini] imza etmədikcə, Almaniya abluka qaldırılmayacaqdır.

#### **Sülh Konfransında bolşeviklər barəsində**

Sülh Konfransı cəlasələrinin [iclaslarının] birində Rusiyada olan müxtəlif cərəyanların, yəni firqələrin, o cümlədən, bolşeviklər nümayəndələrinin Konfransa dəvət edilməsi məsələsi müzakirə edilib, onların dəvətinə qərar verilmişdir. “Matin” qəzetəsi bu xüsusda yazdığı bir məqalədə deyir ki, bu ideyanı təbrik etmək olar, fəqət bunun müsbət nəticə verəcəyi şübhə altındadır.

#### **Sülh Konfransına gedən gürcü nümayəndələri**

Şayiata görə Sülh Konfransına getməkdə olan Gürcüstan heyəti üzvlərindən [Nikolay Semyonoviç] Çxeidze və [İrakli Georgiyeviç] Sereteli nəgəhani bir surətdə fransız paraxoduna əyləşib Parisə deyil, Berndəki Sosialistlər Konqresinə azim olmuşlardır [yola düşmüşlər].

\* Kuban tərəfindən Sülh Konfransına getməkdə olan heyət cümləsində Bakı

şəhərinin sabiq bələdiyyə rəisi L. L. Bıç da vardır.

#### **Vilsonu gözləyirlər**

“Tribuna” qəzetəsinin siyasi mənbələrəldən aldığı məlumata görə, Avropa dövlətlərini maraqlandıran məsələlərin hamısı ancaq Vilson Avropaya qayıtdıqdan sonra həll ediləcəkdir.

### **QƏZETƏLƏRDƏN**

#### **Kubanda**

Könüllü orduya texnika cəhətdən kömək etməkdən ötrü general Briks başda olmaq üzrə İngiltərə əsgəri heyəti Yekaterinodara varid olmuşdur. Heyətlə bərabər 60 zabıt və 150 nəfər də əsgəri işlərdə mütəxəssis zabıtlar gəlmişdir. Bundan əlavə, topxana, aeroplan, tüfəng və qeyri mühimmati-hərbiyyə [digər hərbi ləvazimat] gətirilməkdədir.

#### **Elbrus dağında vulkan əlaməti**

Yekaterinodardan gələnlərin rəvayətinə görə, Elbrus dağının başında tüstü görülür. Gecələr işıq da nümayan olur [görünür]. Elbrus dağı ətəyində qarlar əriyir. Odur ki, Kuban tərəfdə sular artmışdır. Elbrus ətrafında olan əhali arasında böylə şayiə vardır ki, qaçıb gedən bolşeviklər orada od yandırıb yaşayırlar. Elbrus dağının yanacağı qorxusundan Pyatiqorsk və Kislovodskdan Yekaterinodara qaçqınlar gəlməkdədir. Şimali Qafqaziya politexnikum darülfünunu bu işi təhqiq etmək üçün elmi bir heyət göndərmək fikrindədir.

#### **İngiltərə donanması**

Odessadan xəbər verirlər ki, amiral Celliko başda olmaq üzrə, İngiltərə Şimali donanması Qara dənizə daxil olacaqdır.

#### **Krımın istilasası**

Odessadan xəbər verirlər ki, Zemstvo və şəhərlər bürosunun sədri Rudnev fransız komandanlığı tərəfindən vəkil edilmişdir xəbər versin ki, Krım Müttəfiqlər tərəfindən istila edilmişdir.

#### **Bolşeviklərin Odessaya hərəkəti**

Bolşevik ordusunun axırınıc müvəfəqiyyəti Odessa rayonunda müharibə xəttinin irəlilənməsinə bais olmuşdur. Kolosovo altındakı qalibiyyət sayəsində Odessanın 24 verst şimal-şərqindəki məntəqələr bolşeviklər tərəfindən işğal edilmişlərdir. Birzuladan iki stansiya məsafəsində olan Balta mövqifinin [stansiyasının] işğalı ilə Odessaya gedən dəmiryolları bolşeviklərin əlinə keçmişdir. Ağqvardiya əsgərləri Jitomir-Vinnitsa xəttində pərakəndə edilib, silahları əllərindən alınmışdır.

Odessadan xəbər verilir ki, bolşevik əsgərlərinin yaxınlaşmasına görə burjuaziya arasında həyəcan vardır.

#### **Odessada müsadimə**

Mövqif [stansiya] yaxınlığında fəhlələrlə Könüllü ordu arasında müsadimə [toqquşma] vaqe olmuşdur. Nəticədə 15 fəhlə qətl edilmişdir. Qətl edilənləri fəhlələr qırmızı bayraq və “Marselyeza” nəğməsi ilə dəfn etmişlərdir. Könüllülər bu mərasimi pozmaq istəmişlərsə də, müvəffəq olmamışlardır.

**Moskvada**

Moskvada üsyan olacağından ehtiyat edib şəhəri möhkəmləşdirməkdədirlər. Lefortov və Petropavlovsk parklarında xəndəklər qazılır. Evlərin yuxarı mərtəbələri boşaldılmışdır ki, yuxarıdan bomba, pulemyot atmasınlar. Bolşeviklər özləri evlərin damında pulemyot düzəltməkdədirlər.

**Petroqradda**

Petroqraddan Yekaterinodara gələnlərin rəvayətinə görə, gəldikcə bolşeviklərin dəhşəti artmaqdadır. Əhali arasında narazılıq müşahidə edilir. Hamı Narva tərəfindən hərəkət edən ingilisləri gözləyir. Bolşeviklər ingilislər əleyhinə təşviqatda bulunurlar. Könüllü ordu barəsində olan xəbərləri əhalidən gizləyirlər. Petropavlovsk qalasında hər gün 20-25 adam güllənməkdədir. Güllələyən adama bir girvənkə çörək və güllələnən adamın paltarını bağışlayırlar. Aclıqdan çox adamlar həlak olurlar. Nevada olan Petri-kəbir [Böyük Pyotr] heykəli götürülüb məhv edilmişdir.

**Amerikada Çin bolşevikləri**

Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Cəmahiri-Müttəfiqədə [Birləşmiş Ştatlarda] 3 nəfər Çin təbəəsi bolşevizm təbliğatında töhmətləndirilərək həbs edilmişdir.

**VÜKƏLA ŞURASINDA  
[NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]**

\* Maliyyə nazirinin kağız pul kəsməkdən ötrü pul təxsis [ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hökumət ixtiyarındakı 20 milyonluq fondan kağız pul kəsmək məxaricatı verilsin.

\* Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Odesadakı Beynəlmüttəfiqin Komissiyasına [Müttəfiqlər Komissiyasına] nümayəndə göndərmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Rüstəm bəy Sultanov cənabları Odesadakı Beynəlmüttəfiqin Komissiyon nəzdində Azərbaycan Cümhuriyyəti nümayəndəliyinə təyin edilsin. Bütün yol məxaricatını hökumət öhdəsinə götürməklə, gündəlik 250 rublə verməklə bərabər, peşin [nəğd] surəti ilə 10 min rublə verilsin. Maliyyə və İqtisadiyyə Komitəsinə tapşırılsın ki, məzkur [adı çəkilən] Sultanova lazımı düsturüləməllər [təlimatnamələr] versin.

\* Maliyyə nazirinin neftçilərə borc vermək qaydası haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Fəhlələrə pul vermək üçün neftçilərə istiqraz vermək işini Bakıdakı Rusiya Dövləti Bankı [Rusiya Dövlət Bankı] şöbəsi vasitəsi ilə icra etməli və nazirə tapşırmalıdır ki, həman işdən ötrü xüsusi bir təşkilat əmələ gətirsin və gələcək iclasda o təşkilat barəsində məlumat versin.

\* Maliyyə və iqtisadiyyə komitəsinin dəftərxanası xərci üçün məbləğ təxsis haqqında Türük və Məabir [Rabitə və Nəqliyyat] nazirinin məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hökumət ixtiyarındakı 20 milyon fondan 1400 rublə buraxılsın.

\* Ticarət və Sənaye nazirinin Nəzarət cənbində [Nazirlik nəzdində] bir şura təşkil haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Nazirə tapşırılsın ki, şuradan ötrü nizamnamə tərtib verib Vükəla Şurasına təqdim etsin.

\* Məhbəslərin [həbsxanaların] mühaizəsi haqqında Rəisi-vükəlanın məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Daxiliyyə nazirinə tapşırılsın ki, yaxın zamanda məhbəslərin əhvalı və mühaizəsi haqqında məruzə versin.

\* Ədliyyə nazirinin Xüsusi təftiş və istintaq komissiyonu məxaricatından ötrü istiqraz açılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hökumət ixtiyarındakı 20 milyon fondan Xüsusi təftiş və istintaq komissiyonu sədrinə mart ayı məvaciblərini vermək üçün 7140 rublə buraxılsın. Ədliyyə nazirinə tapşırılsın, bilavasitə həman komissiyonun fəaliyyətinə nəzarət etsin.

**NƏZARƏTLƏRDƏ  
[NAZİRLİKLƏRDƏ]****Məsai Nəzarətində**

\* Bələdiyyə Xidmətçiləri İttifaqı Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, 7 nəfər sabiq şəhər xidmətçisinə Bələdiyyə İdarəsi müştərək müqavilənamə üzrə xidmətdən kənar edilmək haqqını verməkdən imtina edir. İttifaq rica etmişdir ki, bu barədə lazımı binagüzarlıqda [sərəncamda] bu-  
lunulsun.

\* Səkkiz nəfər gəmi xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, gəmi sahibi Kərbəlayi Fəramərz onlara yol pulu verməkdən imtina edir. Xidmətçilər öz hallarını təsvirlə, lazımı

binagüzarlıq edilməsini rica və təmənnə etmişlər.

**BAKİ XƏBƏRLƏRİ****Bələdiyyə İdarəsində**

- Məlumdur ki, şəhərdə xırda pullar işlənmir. Bələdiyyə İdarəsinin su budkalarında isə fəqət [sadəcə] böylə xırda pullar verilir. Şəhər xəzinəsinin əhvalını nəzərə alaraq Bələdiyyə İdarəsi Dövlət Bankaya [Dövlət Bankına] müraciətən rica etmişdir ki, böylə xırda pulları bank mübadilə etsin.

- Bələdiyyə İdarəsi Ərzaq Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Novruz bayramı münasibəti ilə xidmətçilərə məvacib vermək lazımdır. Bundan ötrü də iki milyon 400 min rublə pul lazımdır. Bələdiyyə İdarəsinin isə şimdiki bir milyon 700 min rublə parası vardır. Bu paranın azlığı xidmətçilərin məvaciblərinin artırılmasından irəli gəlmişdir. Bir tərəfdən də Mərkəzi Ev Komitəsi və başqa mal verənlər şəhər xəstəxanalarına ərzaq buraxmaq istəməirlər. Onların da borcları verilməmişdir. Xəstəxanalar məxaricatından ötrü şimdilik Bələdiyyə İdarəsinə heç olmazsa 300 min rublə pul lazımdır. Binəonileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsi rica etmişdir ki, put vergisi hesabına Bələdiyyə İdarəsinə bir milyon rublə pul versin.

**Şəhərə gətirilən məkulat [ərzaq]**

Bakıya 18 mart 1919-cu sənədə gətirilən ərzaq barəsində məlumat.

Dəmiryolu ilə:

Buğda 3200 put, un 3502 put, arpa

2272 put, saman 1115 put, ot 3172 put.  
17 mart 1919-cu sənədə gətirilən ərzaq:

Buğda 740 put, un 1171 put, odun 4900, arpa 1827 put, saman 1306 put, ot 338 put.

### Krım haqqında müəhazirə

Yaxında Krım müsəlmanlarının siyasi, ictimai və iqtisadi həyatına dair Krım Milli Parlamentosu vəkili Ədhəm Feyzi əfəndi tərəfindən bir leksiya oxunacaqdır. Proqramıyla bərabər, təyin olacaq məhəlləli [yeri], vaxtı iləriki nüsxələrimizin birində zikr ediləcəkdir.

### Novruz münasibətilə

Şənbə günü mart ayının 22-də Novruz bayramı münasibətilə Sabunçu ali-ibtidai məktəbinin binasında, gündüz saat 10 radələrində görüş məclisi olacaqdır. Camaatın və uşaqların ağalarının həman görüş məclisinə təşrif gətirmələri rica olunur.

*Heyəti-müəllimin  
[Müəllim heyəti]*

### Yeni qalabəyi

Bakı qubernatorunun binagüzarlığına [sərəncamına] görə, titulyarı sovetnik [titulyar müşavir] Xanoğlu Talıxanov Bakı qalabəyiliyinə [komendantlığına] təyin edilmişdir. Mümaileyh [adı çəkilən şəxs] bu gündən etibarən öz vəzifəsini ifa etməyə başlamışdır.

### Balıq

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Balıq İşləri müdiri Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, Qızılağac xəlicində

[körfəzində] aprel ayının 1-dən və Araz, Ağuş çaylarında mayın 1-dən etibarən balıq tutulmasının qadağan edilməsini nəzərə alaraq, həman dairə kəndxüdələrinə bu xüsusdakı binagüzarlığa [sərəncama] əməl edilməsi haqqında əmr verilsin.

### Hadisat

- Təhərri [axtarış] polisəsinin agenti Petrovski, naçalnikinə məlum etmişdir ki, o, Qanlıtəpə və Krasnovodski küçələrin küncündən keçdikdə arxasından bir güllə səsi eşitmişdir və geri döndükdə o qılçından yaralandığını hiss etmişdir. Bədəfkarlar [canilər] qaçıb gizlənmişlərdir.

- Təhərri polisəsi Bakı qubernatoruna məlum edir ki, Əlibala Dadaş oğlunu öldürməkdə ittiham edilən Keşləli Nuri Ağakışi oğlu bugünlərdə tövqif edilib [tutulub] Mərkəzi Həbsxanaya göndərilmişdir.

- Martın 15-də təhərri polisəsinin agenti Əlimirzə Məhəmmədli oğlu Bakı sakinini Əsəd Məhəmməd oğlunu iki rəs [baş] at oğurlamağına görə tövqif edib polisəyə göndərmişdir.

### FƏHLƏ KONFRANSI

Çurayev məsələ müzakirəsindən əvvəl 18 martın tarixinə dair məlumat verir.

– 18 mart Paris iştirakiyyun (kommuna) günüdür ki, 48 sənə bundan əqdəm [qabaq] Paris fəqərayi-kasibəsi [proletariatı] kommuna hökuməti təzi-idarəsi təsis etmişdi.

Tətil komissiyonu namindən Mikoyan

məruzə oxuyaraq deyir ki:

– Biz ingilislərlə mübarizə etmək üçün intixab edildik [seçildik]. Burası siyasi bir məsələ olduğu halda iqtisadi məsail [məsələlər] meydana çıxdı ki, özü-özlüyündə birinci məsələni aradan qaldırdı. Əksinqilabçılar, ingilislər Bakı fəqərayi-kasibəsindən qorxduqları üçün başqa bir təriq [yol] ilə onlarla mübarizə etməyi qət etmişlər. Onlar Bakı bonlarının çap edilməsinə mane olmaqla, fəhlələri siyasi tətill məsələsindən uzaqlaşdırırdılar. Məsələn, ayın 8-də veriləcək məvacib bu vaxtadək verilməmişdir.

Biz, ingilis və Azərbaycan [hökumətlərinə] və Neftçilər İttifaqına birər ultimatum verdik ki, fəhlə məvacibləri verilməzsə, vaxti-müəyyənədə [müəyyən edilmiş vaxtda] tətill elan ediləcəkdir.

Komissiyon qət etdi ki, bir müraciətnamə nəşr edərək bütün Zaqaqfaziya fəhlələrinə, fəqərayi-kasibəsinə xəbər versin ki, ingilislər və Azərbaycan Hökuməti fəhlələr üzərinə qara siyasət yürüdürlər.

Çurayev – Məruzədən görülür ki, tədabir ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

Yoldaşlar! İngilislər daima ilhaq etməyə adət etmişdirlər. Azərbaycan Hökuməti deyir ki, biz ki, bon veririk, kimə və nə üçün verilməsini bilməliyiz. İngilislər isə fəqət bu bonları xərcləyirlər. Ona baxmayaraq yenə Azərbaycan Hökuməti neftçilərdən tabelləri istəmişdir. Biz bu vaxtadək ingilis komandanlığı vasitəsi ilə alırıq. Şimdi denilir ki, xəzinədən alınmalıdır. Bizim işimiz yoxdur. Nerədən verilir verilsin, fəqət zəhmət haqqımız verilsin.

Bundan sonra bir çox natiq nitq söyləyərək ac olduqlarını söyləyirlər.

Əbilov – Yoldaşlar! Sizə bir az məlumat vermək istəyirəm. İngilislər buraya gəldikdən sonra fəhlələrə nerədən məvacib vermək məsələsi baş qaldırdı. Zira neftçilər deyirdilər ki, neft istehsalatı heç yerə getmədiyindən anbarlarda qalmışdır. Batuma neft gedəcək olarsa, para olacaqdır. Dövləti Bank ingilislər əllərindədir. Onlar da neftçilərə ayda 50 milyon para buraxırdılar ki, fəhlələrə məvacib verilsin. Bunu Azərbaycan edirsə də, orada ingilis qarovulçuları qoyulmuşdur. Azərbaycan Hökumətinin Dövləti Bankda hesabati-cariyyədə bonu vardır. Xəbər alınmışdır ki, ingilislər oradakı pulları xərcləyirlər. Bunu təsdiq etmək üçün oraya çek göndərildi. Demişdilər ki, para yoxdur. Para nə olmuşdur, xəbər yoxdur. Biz Parlamandakı sosialistlər də bundan xəbərdar deyildik.

Yoldaşlar! Öylə düşünməsin ki, mən hökuməti müdafiə etmək istəyirəm. Xayır! Zira bizim qüvvətimizlə hökumət istefa verməyə məcbur olmuşdur. Fəqət həqiqəti söyləyəcəyəm. İngilislər bizim bütün işlərimizə müdaxilə edirlər. Bankdakı paranı bir özləri üçün deyil, hətta Denikin üçün xərc etmişlər. Bir tərəfdən ingilislər işlərimizə müdaxilə edirlər, digər tərəfdən nefti kontrolsuz aparırlar. Üçüncü tərəfdən də bonları xərcləyirlər. Biz dünən Parlamanda bu barədə sorğu verdik. Hökumət əzası [üzvü] olan yoldaşımız Səfikürdlü kafi cavab vermədi. Biz bu intriqanı bilirdik. Fəqət hamıya bildirməyi qət etmişdik. Bu iş bizim müsəlman yoldaşlarımız üçün dərsi-ibrət olmalıdır. İngilislər hətta vətənimizin da-

marları hesab olan para məsələsini belə öz əllərinə almışlardır. Bizim sorğumuza görə dünən Maliyyə naziri Protasov istefa vermişdir. O deyir ki, axır vaxtlarda Denikin ordusu əleyhinə Parlamanda danışılır. Ona görə mən çalışa bilməyəcəyəm. Çox təəssüf olsun ki, böylə denikinçilər hökumət başında oturmuşlar. Yoldaşlar! Məqsədim sizə işin nə şəkildə olmasını göstərməkdir. İngilislər əleyhinə nə yapılacak olarsa müsəlman yoldaşlarımız da iştirak etməlidir.

Natiqlərə əksəriyyətlə 10 dəqiqə vaxt-müəyyənə verilir.

Ağazadə və Kərimzadə müsəlmanlardan nitq söyləyərək fəhlələri ittifaqa dəvət edirlər. Bolşeviklərdən Anaşkin nitqə başlayaraq Azərbaycan Hökumətinin də ingilislər kimi fəhlələrə düşmən olduğunu dərmianla [meydana atmaqla], ona da müavinət etməməyi tələb edir. – Burada deyilir ki, ingilislər Azərbaycanın daxili işlərinə qatışmasın. Azərbaycan isə bizə düşməndir. Binaənileyh [ona görə], biz onun tərəfini saxlaya bilmərik. Biz deyirik ki, ingilislər bizim, biz rusların işlərinə müdaxilə etmədən əlavə ən yaxın zamanda buradan getsinlər.

Averkin bir nitq söyləyərək axırında deyir ki: – Bizim Parlamanda sosialist nümayəndə yoldaşlarımız mövcuddur. Biz tələb etməliyik ki, onlar Məsai [əmək] nazirindən böylə işləri bilməyi tələb etsinlər. Biz tələb etməliyik ki, bankda Məsai Nəzarətinin kontrolu olsun. O vaxt biz paranı fəqət Məsai Nəzarətindən istəyə biləcəyik.

Yoldaşlar! Şimdi ingilislər paranı xərc etməklə əllərində sənədlər saxlayırlar ki, bir vaxt Azərbaycana “burasını biz aldıq,

buradan gediniz” desinlər. Biz buna yol verməməliyik.

İşbu təklif qəbul edilir:

“Konqre fəhlə işlərini işbu hala salan hökumət fəaliyyətini etirazla, Tətil Komissiyonu fəaliyyətini təsvib edir [bəyənilir] və ona tapşırır ki, böylə işlər olmamaq üçün çalışsın.”

İclasın axırında konqre Türkünstanda edam edilən bolşeviklərdən Bakı fəhlələri başçıları 26 nəfər komissarın (Şaumyan və sairələr) edamına etirazla martın 20-nci gününü yas kimi tətil etsinlər. Həman gün mitinqlər olacaqdır. Bundan sonra konqredəkilər ayağa qalxaraq “Marselyeza” oxuyurlar.

## AZƏRBAYCANDA

### Nuxudan

1919 sənəsi yanvar nəhayətlərində Nuxuda mövcud türk müəllimləri ictimai [yığıncaq] edib vətənin tərəqqi, təalisi [ucalması] yolunda müəllimlər [in] öhdəsinə düşən vəzifəni layiqi ilə ifa etmək [işinin], İttifaq sayəsində daha müvəffəqiyyətli olacağını nəzərə alıb bir İttifaqi-müəllimin [Müəllimlər Birliyi] təşkilinə qərar verdilər. Həmin ittifaq, Nuxu-Ərəş maarif məntəqəsi dairəsində fəaliyyətdə bulunacağından “Nuxu-Ərəş məntəqəsi ibtidai və rüşdiyyəsi türk müəllimləri İttifaqı” təsmiyə edilməsi [adlandırılması] təsvib edildi [bəyənilir].

İttifaqın məqsədi Azərbaycan milləti və Cümhuriyyətini maarif gülüstanında daha dilnişin [ürək açan] yerə vasil qılmaq və millət övladını cəhalət bəlasından bir an əvvəl qurtarmağa çalışmaqdır. Bu

məqsədə daha tez vasil olmaq üçün yollar arayaraq, müvəqqəti olaraq şu gündərdiyimiz proqramı tərtib edib, yenə müvəqqəti olaraq bir idarə intixab edildi [seçildi].

Digər məntəqələrdə xidmət edən müəllim arxadaşlarımızdan bu yolda müavinətlərini bəklərik.

Müvəqqəti idarəyə intixab edilənlər bunlardır:

Sədr - Məbud əfəndi Əfəndizadə, müavini-sədr - Veysəl əfəndi Mustafazadə, katib - Haşım əfəndi Məhəmmədzadə, müavini-katib - Əbdülkərim İmamzadə, xəzinədar - Həsən əfəndi Əfəndizadə.

*İmamzadə*

## GÜRCÜSTANDA

### Gürcüstan Hökuməti rəisi

Gürcüstan Məclisi-Müəssisani N. N. Jordaniyanı hökumət sədri intixab etmişdir [seçmişdir]. Sosial-demokratlarla eserlər [sosialist-inqilabçılar] səs verməmişlərdir. Təzə Kabinə təşkili Jordaniyaya həvalə edilmişdir.

### Abxaz Xalq Şurası

Suxumda 40 nəfər nümayəndədən ibarət Abxaz Xalq Şurası açılmışdır. Nümayəndələrdən 27-si sosial-demokrat menşevik, 8-i abxaz mülkədarları firqəsindən, 3 eser və 2 nəfər də milli-demokratdır.

### Culfa dəmiryolunda sərnəşin hərəkatı

Martın 15-də Culfadan Sanainə sərnəşin qatarı gəlmişdir. Gürcüstana daxil olmağa icazəsi olan sərnəşinlər gürcü qa-

tarına əyləşib Tiflisə varid olmuşlardır [çatmışlar]. Bundan böylə həftədə iki dəfə Sanainədən Culfaya sərnəşin qatarı gedəcəkdir. Biletlər ancaq Gürcüstandan Ermənistana keçməyə icazəsi olanlara satılacaqdır.

### Qəssabların tətili

Tiflis qəssablarının tətili davam edir. Mal əti 12-15 manata satılır. Qəssablar qəti surətdə deyirlər ki, hökumət kəndlilərin qaramalı baha qiymətə satmaları üçün tədbirlər görməyincə, bazarda ət olmayacaqdır.

### Çörək

Gün-gündən Tiflisdə çörək azalıb, qiyməti artmaqdadır.

\* Mart ayının 13-də bütün gün Gürcüstan Cümhuriyyəti qoşunları Axıska mahalının qərbi və cənub-qərbi sərhədinə yürüşdə davam etmişlərdir. Bunlara zəif surətdə müqabilə edilir.

Axşam çağı gürcülərin sol cinahı Urcuşun-Badela cəbhəsində müsəlmanların hücumuna məruz qalmışlardır. Gecə onların hücumu təkrar edilmişsə də, dəf edilmişlərdir.

Mart ayının 11-də bizim tələfatımız bu qərar ilə idi: 11 zabit, 4 saldat öləb, 18 afser, 93 saldat yaralanmışdır.

### Abastumanın işğalı

Martın 11-də gündüz saat 4-də Abastuman gürcü əsgərləri tərəfindən işğal edilmişdir.

### Hökumət təbəddülatı [dəyişikliyi]

Gürcüstan Məclisi-Müəssisani təzə

Kabinə təşkilini Jordaniyaya həvalə etmişdir. Jordaniya özü hökumət rəisi olmaqla bərabər Gürcüstan Cümhuriyyətinin ali nümayəndəsi olmalıdır.

**Zaqafqaziya bonu**

Gürcüstan Hökuməti İrəvandan böylə bir teleqraf almışdır:

“Ermənistan Hökuməti Ermənistan Maliyyə naziri Enfiacyanı və maliyyə agentı Aritunyanı vəkil etmişdir ki, onların mülahizələrinə görə müəyyən şəraitlə 320 milyon bon buraxılması haqqında Gürcüstan Hökuməti ilə müqavilənamə əqd etsinlər. Təhriri [yazılı] vəkəlatnamə birinci imkan dairəsində göndəriləcəkdir.

*Hökumət rəisi: Kaçaznuni”*

**ELANLAR**

Petroqraddan gəlmiş **doktor İshaq Avetisoviç Atayans** (professor Mixaylovun müavini) mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Kolyubakinski küçədə Parapetin küncündə ev nömrə 26.

5708 2-41

**Arvad diş həkimi  
M. S. İdaşkina**

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

**Diş həkimi**

Varşavadan gəlmiş **S. A. Yejevski**. Staropoliseyski küçə nömrə 6, Baryatnskinin küncündə, telefon nömrə 54-55. Qəbul edir saat 9-dan 1-ədək, 4-dən 6-yədək. Dişləri ağrısız çəkir, doldurur, qızıl dişlər, ənglər və damaxlar qayırır.

7515

**Diş həkimi  
M. B. Şternin**

Naxoşları hər gün saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 7-yədək qəbul edir. Dişləri ağrısız çəkir. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə.

5735

**Doktor  
Şahnəzərov**

Qayıdıb naxoşları qəbul edir: kif, süzənək və dəri azarlarını. Səhər saat 9-12-yə, axşam saat 4-7-yə. Armyanski küçə nömrə 3, Qubernskinin tinində.

2699

**Doktor  
Musa bəy Rəfiyev**

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

**Diş həkimi  
İ. S. Tarşteynbaum**

Qəbul edir saat 9-2, saat 4-7. Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır.

Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında). Telefon nömrə 22-07.

2669 22-07

**Diş həkimi  
S. M. Hamburq**

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir.

Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

**Arvad həkimi  
Y. A. Qirişqori**

Knyaz Kropotkin adına olan sabiq Xarkov uşaq xəstəxanasının müdirinin müavini daxiliyyə və uşaq xəstəliklərini qəbul edir hər gün səhər saat 11-dən 1-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Cümə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Spasski küçə nömrə 33, Kamenisti küçənin küncündə.

5701 12-4

**Azərbaycan  
müftüsü və şeyxülislam**

Bayram görüşünü Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin rautunda [təntənəli ziyafətində] 22 mart[da] qəbul edəcəkdir.

T-72

**Elan**

Salyan Ünas [Qızlar] Məktəbi-ibtidaisi üçün 2 türk müəlliməsi lazımdır. Xahiş edən xanımlar Maarif Nəzarətinə müraciət etməlidirlər.

T-65

**Elan**

Bakı Ərzaq Nəzarəti bununla Bakı dairəsi kənd cəmiyyətlərinə elan edir ki, Bakı Kəndçilər İttifaqı tərəfindən onlara birinci lazım olan ərzaq şeyləri paylanacaq. Kənd cəmiyyətləri həman şeyləri almaq istərlərsə, Bakı Kəndçilər İttifaqına müraciət etməlidirlər.

*Ərzaq Nəzarəti məsulu: Əliyev Kargüzar: imza*

T-70

**Bakı Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin  
İdarəsi**

Novruz bayramı münasibəti ilə şənbə günü mart ayının 22-sində “Obşestvenni soboraniya”nın binasında (Nikolayevski və Sadovının küncü) raut (görüş) tərtib edibdir. Daxil olduqda Cəmiyyəti-Xeyriyyə nəfiri [xeyrinə] ianələr qəbul olunacaq.

**Hökumət Teatrosunda  
Axşam tamaşası**

Düşənbə [bazar ertəsi] günü mart ayının 24-də

**Qızıl və gümüş sənətkarlarının  
“Qənaət” müstəhlik cəmiyyəti** tərəfindən həman cəmiyyətin Maarif şöbəsinin nəfiri [xeyrinə] olaraq mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır **“Arşın mal alan”** 2-ci pərdəsi

Əsər: Üzeyir bəy Hacıbəyov  
Həmin pərdədə iştirak edirlər: Sultan bəyin rolunu məşhur komik Mirzəağa Əliyev və Əsgərin rolunu Sarabski ifa edəcəkdir.

Dirijor: Müslüm bəy Maqomayev.  
Rus dilində operetta

**“Geysə”**  
3 pərdədə

İştirak edənlər: Qukasov, Starostina, Berezin, Yelenin, Ard və qeyriləri.  
Axırıncı pərdədə maraqlı divertiment və rəqslər (balet).

Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.  
Biletləri indidən cəmiyyətin kooperativ dükanlarından almaq mümkündür.

*P. Amiraqo  
Müvəkkil: Həmid İbrahimov*  
5759

**Müvəqqəti müdir:  
Hacıbəyli Üzeyir**

## QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

## Qaçqınlara ərzaqı, sənətmi?

səh. 311. “Qarabağdan Məclisi-Məbusan sədri naminə göndərilmiş teleqramında Səfərov cənabları yazır ki...”: bu teleqram “Azərbaycan” qəzetinin 16 mart 1919-cu il tarixli 137-ci nömrəsində dərc edilmişdir.

## Azərbaycan təəssüratım

səh. 313. “...Rusiyanın müxtəlif məhəllələrində...”: qəzetdə “məhəllələrində” yerinə “məhəllələrində” getmişdir.

“...elmən, iqtisadən...”: “iqtisadən” yerinə qəzetdə “iqtidarən” getmişdir.

## Teleqraf xəbərləri

səh. 315. “...Əfqanıstan əmiri qətl edilmişdir.”: söhbət 1901-1919-cu illərdə hakimiyyətdə olan Həbibulla xandan gedir.

səh. 316. “Huver”: Amerika Yardım Administrasiyasının başçısı Herbert Huver nəzərdə tutulur; qəzetdə “Quver” kimi getmişdir.

“Frankfurt”: 1856-1943-cü illərdə nəşr edilən “Frankfurter çaytuq” [Frankfurter Zeitung] qəzeti nəzərdə tutulur.

## Sülh ətrafında

səh. 316. “Sülh Konfransında olan Yaponiya nümayəndələrinin başçısı Sayoken...”: Paris Sülh Konfransında Yaponiya nümayəndə heyətinin rəsmi başçısı Sayondzi Kimmoti olmuşdur, fəqət onun səhhəti əlverişli olmadığına görə, nümayəndə heyətinə faktiki rəhbərliyi Makino Nobuaki həyata keçirmişdir. Qəzetdə gedən ad güman ki, təhrif edilmişdir.

“Peti Parizyen” [Le Petit Parisien]: Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

“Çindao” (yaxud Sindao): Çinin şərqində, Sarı dəniz sahilində şəhər.

“Matin” [Le Matin]: 1882-1944-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik qəzet.

## Bakı xəbərləri

səh. 320. “titulyarnı sovetnik”: titulyar müşavir; çar Rusiyasında mülki rütbə idi. Titulyar müşavir tamhüquqlu müşavir sayılır, təxminən “müşavirliyə namizəd” hesab olunurdu.

“Qanlıtəpə və Krasnovodski küçələrin küncündən...”: Bakıda, indiki Dağıstan və Səməd Vurğun küçələri nəzərdə tutulur.

Cümə, 21 mart 1919-cu il, nömrə 142

## AZƏRBAYCAN

*Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir*

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 18 cəmədiyəlxir sənə 1337. 21 mart sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

## DARDANEL LOKANTASI

## NOVRUZ BAYRAMI

## MÜNASİBƏTİLƏ

“Novruz Bayramı”nın təntənəli bir surətdə qarşılınması.

Hər cür təamlar mövcuddur. Bu gün lokantamızda bayram münasibətilə Keçəçi Məhəmməd oxuyub musiqi dəxi çalınacaqdır.

Cəmi müştərilərimizi Novruz Bayramı münasibətilə təbrik edirik.

Telefon numero 40-95.

Eydi-firuz [xoşbəxt bayram] **NOVRUZ** münasibətilə qareə və qarelərimizi [qadın və kişi oxucularımızı] təbrik edirik.

## CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏYƏ DAİR

“Və təəvənu əlal-birri vət-təqva və la təəvənu əlal-ismi vəl-udvani vət-təkulləhə innallahə şədidi-ikab.”

Kamali-məhəbbətlə camaata təvəccöh edib [üz tutub] izhar edirik [bildiririk] ki, füqəraya ianə etmək böyük və ümdə ibadətandır [ibadətlərdəndir]. Kim ki,

fəqət, qərəzi-şəxsis ardınca gedib millət işindən bixəbər oldu, yaxud millət dərdinə qalmaya, o indallah cavabdəhəndə [Allah yanında cavabdeh] və insaniyyət ələmindən kənardır.

*“To kəz mehnəte digəran biğəmi*

*Nəşayəd ke namət nəhənd adəmi”*

Ey camaat! Hümmətsizlik bəsdır, kəsalət [sütlük, hərəkətsizlik] bəsdır, kor və kar olmaq bəsdır. Gözümüzü açıb bir ələmə baxalım. Füqəranın ah və nalələrini eşidəlim. Başqalardan bir ibrət alalım. İnanalım ki, bu qədər bəlalər bizə dərs verməkdir ki, ta nadim [peşmançılıq çəkən] və peşman olub öz vəzifeyi-insaniyyət və islamiyyətimizi düşünüb doğru və insaniyyətə şayəstə [layiq] bir yola süluk edəlim [yola addım ataq].

Əgər, yenə də Allahtaalanın rızasını mənzur [nəzərdə] tutmayıb millətin və füqəranın qeydinə qalmayaq, olar ki, təzədən ənnəuzübillah [Allah qorusun, Allah eləməsin] böyük və şiddətli bəlalər nazil olub [enib], dəf və rəf'i [aradan qaldırılması] mümkün olmaya.

*“Lotfe Həq ba to modaraha konəd*

*Çonke əz həd boqzəri rosva konəd”*

Camaat! Məlumunuzdur ki, Cəmiyyəti-Xeyriyyə heyəti neçə vaxtlardır böyük